

BALKANLARDA TÜRK ÇOCUK ŞİİRİ

Prof. Dr. Mustafa İSEN

Başkent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

ÖZET

Avrupa'nın Güneydoğusunda yer alan bir yarımada olan Balkanlar, tarihin çok erken devrelerinden itibaren farklı etnik ve dinî kimliklerin birlikte yaşadığı bölgelerden biridir. Bölge V. yüzyıldan itibaren Türklerin de yaşama alanı olarak seçtiği yerlerdendir. Bu ilişkilerin Osmanlı öncesi boyutu kültürel bakımdan çok fazla kalıcı olmamışsa da, 1354 yılından itibaren sözü edilen yönetimle başlayan bölümü yaklaşık 500 yıl devam etti. Bölgede uzun süre devam etmiş Osmanlı yönetiminin bu süre içinde kuşkusuz idarede, ekonomide, kültürde, sanatta ve bilimde etkileri görüldü. Bölgede günümüzde de hem Türk varlığı hem de onların faaliyetleri devam etmektedir. Bu faaliyet alanlarının önemlilerinden biri de yaşamaya devam eden Türkçe ve Türk edebiyatıdır. Bu çalışmada bölgede yaşamaya devam eden Türk edebiyatının en dikkate değer kolu olan Türk çocuk şiiri hakkında bilgiler verilecektir. Nicelik ve nitelik bakımından birbirinden farklı olmakla birlikte Makedonya, Bulgaristan, Kosova, Yunanistan, Romanya ve Gagavuz Türkleri arasında günümüzde de canlı bir çocuk edebiyatı varlığını sürdürmektedir.

Anahtar Kelimeler:

Balkanlar, Balkanlar'da Türkçe, Balkanlar'da Türk Çocuk Şiiri, Çocuk Şiiri

GİRİŞ

Balkanlar, Avrupa'nın güneydoğusunda yer alan bir yarımada olup tarihin çok erken dönemlerinden beri Türklerin de yoğun olarak yaşadığı yörelerden biridir. Osmanlılara kadar var olan Türk yerleşmeleri kültürel bakımdan çok kalıcı olmasa da bu tarihten sonra ortaya çıkan ilişkiler günümüzde de devam eden tabloyu oluşturur. Osmanlı devleti başlangıçta büyük oranda bir Avrupa devleti olarak kurulmuştur dense yanlış olmaz. Bu konumundan dolayı da tarihçiler Osmanlı devletini, Anadolu ve Rumeli olmak üzere iki kanattan oluşan bir yapı içinde görürler. 1354 yılından itibaren yaklaşık beş yüz yıl Osmanlı yönetiminde kalan Balkanlar, doğal olarak da bu uzun süre içinde yeni bir kimlik kazandı (Öztuna, 1990). Bu kimliğin yansıma noktalarından birisi de bölgede zengin bir Türk edebiyatının varlığıdır (İsen, 1995). Tarihte daha canlı olarak var olan bu birikim, Balkan ülkelerinin hemen hemen tamamında günümüzde de yaşamaya devam etmektedir. Başta Bulgaristan olmak üzere Yunanistan, Makedonya, Kosova ve Romanya'da sayıları ülkeden ülkeye değişse de dikkate alınması gereken Türk nüfus ve onların ürettiği canlı bir edebiyat günümüzde de hayatini sürdürmektedir. Türk halkının hem tarihte hem de günümüzde şiire olan özel ilgisi dolayısıyla bu birikim kendini daha çok sözü edilen alanda gösterir. Şiirin alt başlığı olarak da bir takım özel nedenlerden dolayı çocuk şiiri öne çıkmıştır. Sözü edilen önemden dolayı Makedonya, Kosova, Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya'da çağdaş Türk çocuk şiiri bir makale çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılacaktır. Coğrafya olarak Balkanlar dışında yer almış olmakla birlikte hem Türkiye Türkçesi çerçevesi içinde mütalaa edilmeleri hem de Batı Türklüğünün bir parçası olmaları sebebiyle Gagavuzlar da bu çalışma kapsamına alındılar.

Balkanlar'da Türk çocuk edebiyatından özellikle de Türk çocuk şiirinden söz etmek aynı za-

manda yörede Türk edebiyatından bahsetmek demektir. Kuşkusuz bunun pek çok sebebi var. Ama önce çocuk ve edebiyat ilişkisine bakarak bu soruya cevap aramaya çalışalım.

Çevresiyle ilişkileri bakımından yetişkinlerden farklı bir tavır içinde olan çocuk, kuşkusuz sanat eserlerini, tabii bu arada edebî eserleri algılamada da büyüklerden farklı bir davranış içindedir. Kavram bilgisinin yeni oluşumu, buna bağlı olarak kelime hazinesinin sınırlılığı ve çevreyi algılamadaki oyun yaklaşımı yüzünden ancak tabii ve yalın bir dil, çocukların ilgisini çeker (Oğuzkan, 1977; 214, 215). Çocuklar için yazılan şiirlerde yer alan tasvirler genellikle yalın ve kesindir, bu örneklerde benzetme, istiare, mecaz gibi edebî sanatlarla ölçülü bir şekilde yer verilir. Yine bu şiirlerde mısralar kısa, cümle düzeni doğal olmalıdır. Şiirlerin konusu -yaşama sevinci, aile sevgisi, tabiat yurt ve millet sevgisi, güzellik duygusu gibi -olumlu duygu ve davranışlar kazandırıcı, geliştirici ve pekiştirici nitelik taşır.

Çocuk şiirinde karşımıza çıkan yalın dil, açık ve sade anlatım, mümkün olduğunca edebî sanatlardan ve tasviriden kaçınma gibi özellikler Balkanlardaki Türk şiirinin zaten ilk göze çarpan özellikleridir. Okullarda Türkçenin iyi öğretilmemesi, 901 yıllara kadar Türkiye ile sağlıklı ilişkilerin kurulamaması, doğal olarak bu bölge yazarını, basit sayılacak bir anlatım ve sınırlı sayıda kelime ile yetinmek zorunda bıraktı. Dili güzel kullanmayı gerekli kılan edebî ifade, ancak ciddi bir eğitimle sağlanabilir. Oysa Balkanlar'da uzunca bir kesintinin ardından 1950 sonrası yeniden filizlenmeye başlayan Türkçe, zaman zaman güzel kullanım şöyle dursun, kendisini doğru kullanacak kişilerden bile yoksun kalmıştır. Belli bakış açılarına bağlı olarak bir açılıp bir kapanan Türkçe eğitim veren okullar, yine siyasî şartlara bağlı olarak zaman zaman yayınlanmasına izin verilen zaman zaman da yayınlayanlara ağır ceza verilmesine neden olan dergi ve kitap neşri faaliyetleri, kısacası bilim ve sanat faaliyetlerinin hiç

hoşlanmadığı istikrarsızlık örnekleri bölgede Türk yazı dilinin en büyük sorunudur. Yazı dili, eğitimin de ötesinde bir birikime, bir geleneğe yaslanmak zorundadır. Kuşkusuz Balkanlar" ın yakın döneminde böylesine bir birikimden de söz edilemez. Bunlara eklenmesi gereken çok önemli bir başka faktör de bu yörede istisnasız bütün ülkelerde sanat ve edebiyat faaliyetlerinin yükünü çeken unsurun öğretmenler olmasıdır. Bölge yazar ve şairlerinin biyografileri incelenirse neredeyse bütününün öğretmen olduğu ya da öğretmen okulu mezunu oldukları görülecektir. Bu öğretmenler ister Batı Trakya örneğinde olduğu gibi Türkiye'de, ister Bulgaristan, Makedonya ve Kosova örneğindeki gibi kendi ülkelerindeki Türk öğretmen okullarında okumuş olsunlar, sonuçta yöredeki bütün entelektüel faaliyetleri sırtlarında taşımışlardır. Bütün dünyası çocuk olan bu meslek mensupları doğaldır ki sanat faaliyetlerinde de gündelik hayatlarının bu en önemli objesini, yani çocuğu yazdıklarının merkezine koyacaklardır. Bunlara bir de Sosyalist kültürün eğitilmeye muhtaç bir nesne olarak gördüğü ve ancak çocukluklarında iyi eğitilen insanların sistem açısından bir güvence teşkil edeceği görüşü doğrultusunda genelde çocuk eğitimine verdiği önemi de katmak gerekecektir. Bu yaklaşımın gereği olarak zaten bu ülkelerde çocuklara yönelik çok sayıda dergi vb. yayın çıkmaktadır. İşte Türkçe neşriyata izin verildiğinde Türk çocukları için de bu imkânlar devlet desteği sağlanarak gerçekleştirilmiştir. Bu dergilerde yer alması gereken yazılar da -Yunanistan hariç- bölgede çocuk edebiyatını, bu arada Türk çocuk edebiyatını önemli kıldı. Eski Yugoslavya'da *Piyoner*, *Sevinç*, *Tomurcuk*, *Kuş*, Bulgaristan'da *Eylülcü Çocuk* (1946-1966), *Piyoner* (1959-1960), *Filiz* (1966-1968 Halk Gençliği gazetesinin çocuk sayfası) gibi dergiler bunun önde gelen örneklerini oluşturur. İşte bu üç temel faktör yüzünden - bir daha vurgulayalım ki- Balkanlar'da Türk Çocuk edebiyatından söz etmek, bu yöredeki Türk edebiyatından söz etmek anlamına gelmektedir.

Balkanlar'da yaşayan Türkler, Yunanistan'da bulunanlar hariç tamamı sosyalist yönetimlerce idare edilen ülkelerde yaşamışlardır. Bu yüzdendir ki bölgede üretilen Türk şiiri ülkeden ülkeye küçük oranda farklılıklar gösterse de ana hatlarıyla iki kategoride ele alınabilir. Bunları da Yunanistan'da üretilen Türk çocuk şiiri ve diğer Balkan ülkelerinde üretilen Türk çocuk şiiri olarak tanımlamak mümkündür. Yunanistan'da üretilen Türk çocuk şiiri de bu alanın başlıca konuları arasında yer alan manzum masallar, fablı andıran örnekler, Nasrettin Hoca fıkralarının şiire dönüşmüş örnekleri, insan ve doğa sevgisini ele alma, kitap, anne ve hayvan sevgisi gibi genel konular yanında bölgeye has başka konulara da değinir. Meselâ diğer bölge ülkelerinin edebiyatlarında siyasi yapıları gereği hiçbir zaman yer almayan dinî şiirler, Yunanistan Türk çocuk şiirinin konuları arasındadır. Batı Trakya'da yaşayan soydaşlarımız büyük ölçüde kırsal kesimde yaşadıkları için reel köylü sorunları da bölge edebiyatının belli başlı konuları arasındadır. Yunanistan'da yetişkin edebiyatının temel konusu olan azınlık sorunları çocuk şiirinde de yer almakla birlikte yetişkin şiirinde olduğu gibi temel konu olma niteliğinde değildir. Hem Batı Trakya Türkleri hem de diğer bölge Türk halkı, Rumeli doğumlu olması sebebiyle Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ü hemşehrileri olarak değerlendirir ve onu farklı bir konumda şiirlerine yansıtırlar. Onun Selanik'te doğmuş olması Batı Trakya Türkleri için ayrı bir övünç kaynağıdır ve bu yüzden Atatürk'e adanmış şiirler buradaki soydaş şairlerin eserlerinde ağırlıklı olarak yer tutar (*Sağlam*, 1990).

Sosyalist yönetimlerce idare edilen diğer bölge ülkelerinde yani Bulgaristan, Yugoslavya (Kosova), Makedonya ve Romanya'da ise ele alınan konular, sözü edilen sistemin sanat anlayışıyla yakından ilgilidir. Bu ülkelerde de birinden diğerine oranla değişiklik gösteren farklı uygulamalar söz konusu ise de sosyalist sanat anlayışı toplum-

cu bir bakış açısını temel aldığı ve sanatı ideolojinin emrinde bir enstrüman olarak gördüğü için bu ülkelerdeki çocuk şiirleri çizilen çerçeveye uygun örneklerdir. Bu yüzden ki bu şiirlerin önde gelen özelliği deklaratif oluşlarıdır. Sosyalist yapı yeni bir dünya kurmakta olduğu için bütün emekçiler gibi şairler de yeni kurulan bu dünyaya katkı sağlamalıdır. Bununla birlikte özellikle azınlık şairi biraz da bu ideolojik yapıdan kaçabilmek için şiirlerinde doğa manzaralarına (mevsimler, aylar, dağlar, güneş baba, kelebek, an, kuşlar), okula, kitap sevgisine, analara, yaşlılara saygıya, güleç yüzlü olmaya, çalışkanlığa, tembel olmamaya, temizliğe, okula gidişe dikkat etmeye yönelik şiirler de kaleme almıştır. Çocukların ilgi duyduğu hayvanlar da şiir konusudur. Doğa manzaralarının bu edebiyatta bu denli yoğunlukla yer almasının bir başka önemli sebebi de yöre halkının büyük ölçüde kırsal kesimde yaşıyor olmasıdır. Okul aracılığı ile şehir hayatına katılan şair, sürekli kendi çocukluğunu ve çocukluğun geçtiği kırsal dekoru özlemektedir. Bu yüzden yöredeki Türk şairlerinin büyük çoğunluğunun dünyaları doğaya daha yakındır. Çocuklukta kalan her şey güzel olduğu için de kırsal kesimin sorunlarından çok onun güzelliği şiire konu edilir. Sosyalist örgütlenmenin edebiyata yansımalarının bir örneği sayılacak konular da sıklıkla ele alınmak zorundadır. Örneğin iyi bir piyoner olmak, öteki sosyalist ülke çocuklarına kardeşçe yaklaşma, faşizme karşı mücadele dile getirilir. Buna karşılık özellikle sosyalist uygulamaların daha katı uygulandığı ilk yıllarda din karşıtı şiirler yoğunluktadır. Bulgaristan'da modernleşme ve onun sağladıkları, moderniteye uymada karşılaşılan sıkıntılar, kadın erkek ilişkileri, kadın giyimi ve özellikle eskiyi temsil eden ferace ve güllü fistan ağırlıklı konular arasındadır. Azınlıkların kendi tarihlerine ve bu tarih içindeki kahramanlara gönderme de Yunanistan hariç yok denecek kadar azdır. Tam tersine sözü edilen sosyalist ülkelerde milli kahramanlar ve din ögesi eleştiri ve alay konusudur. Buna karşılık sosyalist kültürün önde gelen kah-

ramanlarına adanmış yüzlerce ömek bulunabilir (Yusuf 1976; İsen, 1983; Çavuş, 1988; Argunşah, 1996; Bahtiyar, 1996; Tatarlı, 1997; Süleymanoğlu, 1997; Hafız, 1989; Engüllü, 1997; Horata, 1999, Özkan, 1999; Çavusev,2000; Baymak, 2000).

1990'lı yıllardan sonra Balkanların tamamında hissedilen demokratik hava kuşkusuz edebiyata da yansımış ve yukarıda çerçevesi çizilen şablon büyük ölçüde değişmiştir. Bu olumlu gelişmeye karşın Balkanlar'da var olan edebi geleneği büyük ölçüde sırtında taşıyan Makedonya ekonomik sıkıntılar, Kosova ise savaş yüzünden edebi ürünlerin yayınlandığı gazete ve dergilerin neşrine eski desteği sağlayamamaktadır. Ama çıkarılabilen yayın organlarında artık başka alanlarda olduğu gibi daha reel çocuk edebiyatı konularına ait örnekler de kendilerine yer bulabilmektedir.

Bulgaristan Türk çocuk edebiyatım ise bu olguların dışında başka bir bakış açısıyla ele almak gerekecektir. 1989 göçü bu ülkede pek çok şeyi tepeden tırnağa değiştirmiştir. Bu göçün bir zarar hesabı yapılacak olsa aydın kadronun tamamı yakınının Türkiye'ye göç etmiş ya da göçe zorlanmış olması ilk sırada yer alacak bir büyük kayıp olarak karşımıza çıkar. Bu durum Bulgaristan'daki entelektüel faaliyetin çok büyük ölçüde kan kaybetmesine neden olmuştur. Fakat Türkiye'ye göç eden aydınların bir bölümü burada eski ülkelerinin, özellikle Türklere yönelik sorunlarını ele alıp tartışmaya başladılar. Kuşkusuz bundan edebiyat da kendine düşen payı aldı. İstanbul'da, Bursa'da ve daha başka yörelerde dernekler kuruldu, dergiler neşredildi, toplantılar düzenlendi ve kitaplar yayınlandı. Bu yeni gelişme biraz romantik de olsa meselelerin daha korkusuz ele alınmasına imkân sağladı. Bu yüzden ki son yıllarda ülkemizde Bulgaristan Türkleri tarafından yayınlanmış epeyce eser göze çarpmaktadır. Bu nitelikteki eserlerde doğal olarak içerik epeyce farklılaşmıştır: Bulgaristan'da Bulgarlaşmayla Türk kalma arasında mücadele veren çocukların dramı, yoğun polis baskısı, göç, terk edilen top-

raklara duyulan özlem, Türklük şuuru, direnme ve bunun sonucunda elde edilen başarının gururu ve Türkiye'ye teşekkür, ele alınan başlıca konulardır (*Bahtiyar, 1996; Süleymanoğlu, 1997*).

Şiirlerin diline gelince, Gagavuzlar hariç Balkanlarda yaşayan Türklerin yazı dili tarihin her döneminde hep İstanbul merkezli Türkiye yazı dili olmuştur. Bu durum günümüzde de devam etmektedir. Bununla birlikte bazı bölgelerde yöresel ağızların yazı diline katılmasıyla ortaya çıkan bir küçük farklılıktan söz etmek mümkündür. Özellikle de eski Yugoslavya'da 1985'li yıllara kadar aşırı öztürkçe kullanımı bir farklılık olarak kaydedilmelidir.

Bu genel değerlendirmenin ardından ülkelere göre daha ayrıntılı bir sunum yapmak gerekirse karşımıza çıkacak manzara şudur:

Makedonya'da Türk edebiyatı söz konusu edilince nasıl önce alda şiir gelirse, bu ülke Türk şiirinden bahsedilince ilk anda hatırlanacak olan *çocuk şiiridir*. Hızlı bir gelişmesine şahit olduğumuz bu şiir kolu, Türkiye'deki örnekleriyle boy ölçüşebilecek niteliktedir. Bunun en önemli sebebi, ülke Türk şiirinde sivri her şairin ilk şiirlerini *Piyoner, Sevinç* (1951), *Tomurcuk* gibi çocuk dergilerinde yayınlamış olmasıdır. İşin güzel yanı, bu şairler olgunlaştıktan sonra da bu sayfalara bağlı kalmışlardır. Makedonya'daki Türkler, *Birlik* gazetesine, *Sesler* kültür ve sanat dergisine, *Sevinç ve Tomurcuk* gibi iki tane çocuk dergisine sahiptirler. Böyle bir ortamda çocuk edebiyatının gelişme nedeni kolayca anlaşılabilir.

Makedonya'daki Türk çocuk şiirini Üsküplü Şeyh Sadettin İbrahim (1871-1936) ile başlatmak gerekir. Şiirlerini 1945 öncesi yazmış olan bu şairin *Sabah Yıldızı* adlı şiiri, çocuk şiiriyle ilgili örneklerin en tanınmışıdır.

Türkçe neşriyatla birlikte hız kazanan çocuk şiiri, 1950 sonrası özellikle çocuk dergilerinin yayın hayatına girişiyle ayrı bir önem kazandı. Daha çok didaktik özellikler taşıyarak, kalıplaşmış bir

şekilde şiirler yazan ilk dönem şairleri, Tevfik Fikret (1867-1915)'ten izler taşırlarken (örneğin Enver Tuzcu gibi) bir kısmı da Jovan Jovanoviç Zmaj (1833-1904) gibi Yugoslavya çocuk edebiyatının önemli isimlerinden etkilendiler (Şükrü Ramo gibi). Bu şairlerin bir kısmı sonradan çağdaş Yugoslav çocuk edebiyatını da (örneğin Grigor Vitez) (1911-1966), Duşan Radoviç (1922), Dragun Lükiç (1928), vb. izleyerek, Oton Zuponçič'in (1878-1949) ifade yeteneğini ve serbest mısra anlayışını benimsediler ve bu doğrultuda eserler verdiler.

Bu dönem (1945 sonrası) şiirinin başında Enver Tuzcu'yu (1916-1958) anmak gerekir. *Bahar ve Çocuk* (1955) şairin tek eseridir.

Çocuk edebiyatına şiir ve hikayeleriyle katkıda bulunan Şükrü Ramo (1918-1988) yeni yönetimin getirdiği yeniliklerle ilgili güdümlü yurt şiirleri yazdı. Bir öğretmen edasıyla çocuklara bilgiler verdi. Bu özellik ilk dönem şiirinin temel özelliğidir. Şairin kendi çocukluğundan yansıyan realist ve yalın hikâyeler bu şiirlerin konusunu oluşturur. Burada tasvir edilen gerçek karanlık ve sızılıdır. Çünkü bu çocukluk savaşta yaşanmış bir çocukluktur. Bunun yanında tabiat güzellikleri de Ramo'nun şiirinde vazgeçemediği konulardandır. *Renkli Gülüşler* şairinin belirgin bir şekli ve üslubu vardır. Şiirlerinde heceyi ve kafiyeyi kullanır.

Makedonya Türk şiirinin en büyük ustalarından biri olan Necati Zekeriya (1928-1987), çocuk edebiyatının da bir numaralı adıdır. Bu kola yedi şiir, altı hikâye kitabıyla katılan Zekeriya, ülkede çocuklar için yayınlanan *Sevinç ve Tomurcuk* dergilerinin uzun süre başyazarlığını yapmış, *Kuş* dergisinin çıkışında ve yayım sürdürmesinde en önemli sorumluluğu üstlenmiştir. Ayrıca Türkçe'den Yugoslavya'da konuşulan öbür dillere, onlardan da Türkçe'ye çok sayıda çeviri yapmıştır. Fakat *Bizim Sokağın Romeo ve Juliyeti'nin* yazan, herşeyden önce küçüklerin büyük şairidir. Mahallî etkilerden arınmış canlı bir dil, değişik edebiyatları iyi tanımış ve yer yer onların izlerini hissettirmiş olmasına karşın hep kendine özgü ka-

lan bir deyiş, muhtevaya uygun bir şekil meydana getirmedeki ustalık ve tatlı bir anlatım onun çocuklarla ilgili kitaplarının temel özellikleridir. Bu konuyla ilgili kitaplarında o çocuk dünyasına kolayca girebilmekte, bu da çocukların onun eserlerinde kendilerini bulmalarına, kahramanla özdeşleşmelerine sebep olmaktadır.

Kitaplarını daha çok çocuklar için yazan Fahri Kaya'nın (1930) şiirleri uzun süre köy öğretmenliği yaptığı için gözleme dayanır. *Köyden Sesler* adlı kitabında Kaya, yeni şekiller denerse de daha çok eski şekle bağlı kalır. O, okurun çocuk olduğunu ve kendisinden neler beklendiğini iyi bilir. Bu yüzden uzun yazmayı sevmez. Şiirleri yalın ve süssüzdür.

İlk şiirlerini Makedonca'da yazan İlhami Emin (1931), bunlarda folklor öğeleriyle birlikte yeni dil ve ifade İmkânlarından da yararlandı. Büyükler için yazdığı şiirlerde başvurduğu mecazî anlatıma çocuk şiirlerinde yer vermemiştir. Bu şiirler daha çok somut özellikler taşır. Şiirlerinde ince bir lirizm sezilir.

Suat Engüllü (1950), duygusallık ve orijinallik ile genç neslin önde gelen şairlerindedir. Şair ve yazar olmanın ötesinde bir arastıncı kimliğiyle de bölge kültürüne değerli katkılar sağlayan Engüllü, -şimdi Makedonya'dan Türkiye'ye göç etmiş de olsa- bölgenin yetiştirdiği en dikkate değer sanat ustalarından biridir. Balkanlar'ın en önemli sorunu göç, başta olmak üzere pek çok meseleyi şiirlerine konu olarak seçen Engüllü, Türkiye'de de hem sanatçı hem de arastıncı kimliğiyle eserler vermeye devam ediyor.

Çocuklarla ilgili şiirler yazan başka şairler de vardır; şiirlerinde hemen daima mesleğini yansıtan Lütfü Seyfullah (1926) küçüklerin dostu Avni Engüllü (1947), somut şiir tarzını bu konudaki örneklerde de sürdüren Sebahattin Sezair (1948), Sabit Yusuf (1957), Fahri Ali (1948), İrfan Belur (1954), Makedonya'daki Türk çocuk şiiri mozayliğini zenginleştirmeye devam ediyorlar. (*Yusuf, 1976; İsen, 1983; Engüllü, 1997*).

Eski Yugoslavya'nın özerk bölgelerinden biri olan Kosova, 1999 yılında ortaya çıkan savaş sonrasında belirsiz bir dönem yaşamaya başladı. Bölge halen Birleşmiş Milletler yönetimi altındadır. Kosova'da 1951'den sonra Türkçe eğitim veren okulların açılması kültür ve sanat derneklerinin kuruluşu ve çalışmalarına başlaması burada da edebî bir ortamın doğmasını sağladı. Özellikle Tan Yayınevi'nin kuruluşu (1969), *Tan* gazetesinin yayına başlaması *Çevren* dergisinin (1973), ardından da kitap dizilerinin neşriyatı buradaki edebî birikimi de gün ışığına çıkardı. Bu edebî ortamda dikkati çeken yeni şairler yetiştirdi. Özellikle *Kuş* dergisinin (1979) yayına başlaması çocuk edebiyatı için itici bir güç oldu. Savaş sonrası bu yayın organlarının artık hiç biri yayınlanmıyor. Fakat bunların yerine *Bay, Genç Bay, İnci, Türkçem, Sofra* gibi dergilerle *Yeni Dönem ve Demokrasi Ufku* gibi gazeteler yayına başladı. Hemen belirtmek gerekir ki 1960 yılına kadar Yugoslavya Türk edebiyatında çocuk, eğitime muhtaç bir nesne olarak ele alınıyordu. Fakat yeni şairler çocuğu, daha çağdaş bir şekilde ele alıp işlemeye başladılar.

Kosova'da bir başkent olarak bu faaliyetler *Priştine'de* odaklanırken bölgede Türklerin en yoğun olarak yaşadıkları *Prizren* şehri de önemli entelektüel faaliyetlere sahne oldu. Osmanlı Devletinin BaJkanlar'daki en önemli kültür merkezlerinden biri olan *Prizren*, bu konumundan dolayı XVI. yüzyıldan itibaren Türk kültürünü besleyen önemli kaynaklardan biri olmuştur. Günümüzde de Balkanlar'da Türklere has şehir kültürünün önde gelen merkezlerinden biri olan *Prizren* Türk sanatına katkılarını sunmaya devam etmektedir. Kuşkusuz şehrin bu konumuna katkı sağlayan Doğru Yol gibi kurumlar edebiyata, müziğe, tiyatroya, resme hayat veren özverili kişiler vardır. Şehir bu konumunu bu nitelikteki kişi ve kurumlar sayesinde kazanmıştır.

Kosova'daki çocuk şiirinin tarihi epey eskilere dayanmaktadır. Bu alandaki ilk öncü isim Ha-

cı Ömer Lütfi'dir (1870-1928). Onun şiirlerinde Tevfik Fikret'le yeni bir ivme kazanan Osmanlı çocuk şiirinin taşradaki yansımalarını görürüz.

Yeni dönemin ilk önemli adı ise Naim Şaban (1937-1961)'dir. Şair, çok genç yaşta ölmüş olmasına rağmen geride güzel şiirler bıraktı. Hassas bir insan olan Şaban'ın şiirlerinin ilk özelliği lirizmdir. *Düşler* (1966) adlı tek kitabındaki şiirlerin bir kısmı çocuklarla ilgilidir.

Kosova Türk çocuk edebiyatının bir başka güçlü sesi Nusret Dişo Ülkü (1938)'dür. Yugoslavya'daki ve Türkiye'deki edebî gelişmeleri iyi izleyen Ülkü, her iki ülke nazımının sanat özelliklerinden yararlanmış fakat bunları kendine özgü bir söyleyişe dönüştürerek okuyucusuna ulaştırmıştır. Şiirlerinde kafiye ve serbest mısrayı kullanan şair, daha çok somut şiir örnekleriyle karşımıza çıkar.

Daha çok çocuklar için şiirler yazan Nimetullah Hafız (1939), *Günaydın* (1964) adlı çocuk şiirleri kitabıyla şiir türüne yenilikler getirdi. Şiirlerinin konularını okul, aile, oyun ve doğa etrafında toparlayabiliriz. Bu konular büyük ölçüde bir taşra örfünden, bir taşra kasabasından gelir. Bu yüzden şairin dünyası doğaya yakındır.

Hasan Mercan (1944), Kosova Türk şiirinin üretken bir şairidir. O, hemen her türde yazılmış sayısı kabarık kitapların sahibidir. Şiirlerinde duyguyu ve coşkuyu ön planda tutar.

Barış Kuşu (1975) ve *İlk Yaz Sürgünü* (1982) adlı şiir kitaplarıyla Arif Bozacı (1944), kendine has bir dille çocuklara seslenir.

Bayram İbrahim (1947), lirik bir şekilde şiirlerinde bize doğal güzellikleri gösterir. Tabiat ve onda yaşayan varlıklar bölge çocuk şiirinin bir numaralı konusudur.

İskender Muzbeğ (1947), şiirlerinde daha çok ailede, okulda ve hayatta çocuğun oluşumu üzerinde durur. Şiirleri bir gözlemin ve düşüncenin ürünüdürler. Bununla beraber lirik olma vasfını da korurlar. Muzbeğ, şekilce serbest mısrayı kullanır.

Prizren'i yaptığı gözleme dayalı çalışmalarla gelecek kuşaklara taşıyan Altay Suroy Receptoğlu (1948), bu gözlemlerinin bir bölümünü yalın bir dille çocuklara ulaştırır.

Rıfat Yeşeren (1951), hikâye ve şiirde başarıyla kullandığı mizahî anlatımı, çocuk edebiyatında da ustalıkla kullanmayı bilir.

Kosova'daki Türk şiirinin önemli temsilcilerinden biri olan Zeynel Beksaç (1950), pürüzsüz Türkçesiyle çocuk dünyasına şiir yağmurları yağdırmaya devam etmektedir. Beksaç, şairliği yanında Doğru Yol demegindeki yöneticiliği ve Türkçem dergisi ile de bölge çocuk edebiyatına katkı sunmaktadır.

Çocuklarla ilgili şiirler yazan başka şairler de vardır; somut şiir tarzını bu konudaki örneklerde de sürdüren Sebahattin Sezair (1948) resimden yansıyan bakış açısıyla onların dünyalarını farklı bir biçimde dile getiren Ethem Baymak (1952), Fahri Mermer (1950-2001), Osman Baymak (1954), Raif Kırkul (1964), Kosova'daki Türk çocuk şiiri mozayikliğini zenginleştirmeye devam ediyorlar (*Yusuf, 1976; İsen, 1983; Engüllü, 1997*).

Yazı boyunca ısrarla vurgulandığı gibi bir sosyalist ülke olması sebebiyle Bulgaristan Türk edebiyatı içinde de çocuk edebiyatı önemli bir yer tutmaktadır. Bu bakımdan yukarıda çerçevesi çizilen gelişim bir anlamda bu ülkedeki Türk çocuk edebiyatının da ana hatlarını verebilir. Bulgaristan Türkleri içinde çocuk şiiri alanında ön plana çıkan şairler ve ele aldıkları konular şöyle değerlendirilebilir: Kırklı yılların başlangıcında bu ülkedeki Türk çocuk edebiyatının güçlü sesi Mehmet Fikri'dir (1908-1941). Onun çocuk dünyasına seslenen başarılı lirik şiirleri, doğa tasvirleri, pürüzsüz dili, ülke çocuk şiiri için iyi bir başlangıç olmuştur. İkinci Dünya savaşı yılları ve onu izleyen dönemde anlaşılabilir bir suskunluk yaşayan Bulgaristan Türk edebiyatı, savaş sonrası yeniden şekillenen ülkenin bu yeni yapısına uygun sosyalist içerikli bir edebiyat anlayışı benimser. *Eylülcü Çocuk* gibi Türkçe yayınlanmaya başla-

yan gazetelerde attık sadece bu yeni içeriğe uygun örnekler yer bulabilmektedir. Hasan Karahüseynof (1925-1990), Ahmet Şeritof (Şerefli) (1926-2000), Mülazım Çavuşev (1927-1995). Niyazi Hüseyinof (1927), İsfiaak Raşidov (1931-1982), Mehmet Çavuşev (1933), Ömer Osmanov (Erendoruk) (1934). Nevzat Mehmedov (1934), Latif Aliev (1935-1999), Mustafa Mutkov (1935). Faik İsmailov (1936-1995), Şaban Mahmudov (1938) gibi isimler bu ilk dönemin çocuk şiiri şairleri olarak karşımıza çıkarlar. İlk örnekleri *Ekim Devrimi, 1 Mayıs, Piyorier Kampında ...* gibi tamamen sistemin beklentileri doğrultusunda ve son derece didaktik nitelikte yazılan şiirler 1960Tı yıllardan itibaren yerlerini dil, ifade ve içerik bakımından çok daha gelişmiş örneklere bırakırlar. Sözü edilen örnekler sayıca da bir yekûna ulaştığı için 1965 yılında Sofya'da *Dünya Bizim Biz Dünyanın Çiçekleri* adlı Türk çocuk şiirleri antolojisi yayınlanır. Bu önemli adım ardından şairlerin az da olsa çocuk şiirleri kitapları gün yüzüne çıkmaya başlar. Kuşkusuz bu gelişmeler çocuk şiirine de bir kalite getirecektir. Bu çerçevede sözü edilen konuda dikkat çeken isimler olarak Mehmet Çavuşev ve Nevzat Mehmedov üzerinde durmak gerekecektir. Her iki yazar da didaktik anlatımdan süratle sıyrılarak çocuk dünyasına girmeyi başarmış ve çocuk gözüyle algılanmış başarılı örnekler ortaya koymuşlardır. Altmışlı yılların ikinci yarısında yayın hayatına giren Filiz çocuk gazetesi Türk şairleri için yeni imkânlar hazırlar. Mustafa Şahin (1938), Turhan Rasiev (1940). Alish Saidov (1938), İsa Cebeci (1942). Latif Karagöz (1939), Naci Ferhadov (1940). Ali Bayramov (1935), İsmail Çavuşev (1940) gibi sanatçılar böyle bir ortamda eserler verdiler.

Daha önce de İfade edildiği gibi Bulgaristan göçleri en çok aydın kesimi vurmakta ve telâfisi imkânsız kan kayıplarına neden olmaktadır. 1989 göçünün bu anlamdaki zararı öncelerle mukayese edilmeyecek kadar ağır olmuştur, Buna ülkede şu anda var olan ekonomik sıkıntılar da ek-

lenince Türkçe yaym, var olan ciddi nüfusa rağmen yok mesabesinde. *Filiz* (3 Nisan, 1592) gazetesinin ardından *Balon* (1994) *Cırcır*, *Kaynak* (2000) dergisinin çıkışı yeni umutlar doğursa da Bulgaristan'da Türk edebiyatı ve buna bağlı olarak Türk çocuk şiiri ciddi bir kriz yaşamaktadır. Bu sıkıntının tek tesellisi ise 1989 göçü sonrası Türkiye'ye göç eden aydınların burada da yaratıcılıklarını sürdürmeleri, dergiler, kitaplar yayınlamaları soruna çözüm aramalarıdır. Hayriye Süleymanoğlu. Mehmet Çavuş, Latif Karagöz, Hüseyin Güler. Şaban Mahmudov Kalkan, Hüseyin Niyazi Bahtiyar ve İsa Cebeci bunların ilk akla gelen örnekleridir.

Özetlemek gerekirse 1940'lı yıllarda ilk ciddi örneklerine tanık olduğumuz Bulgaristan Türk çocuk şiiri, bu tarihten itibaren gelişimini sürdürmüştür. 1960'lı yıllarda çok başarılı örneklerle temsil edilmiş, bu yıllardan sonra ise siyasi yapıya bağlı olarak sınırlı bir devre yaşamıştır. 1989 göçü ile zirveye çıkan olumsuzluklar ardından ciddi bir şaşkınlık doğurmuştur. Henüz sona ermemiş olan bu geçiş dönemi yeniden ve yeni demokratik yapıya uygun bir biçimde süratle yapılmalı ve Türkçe bu topraklarda sahip olduğu nüfus potansiyeline uygun bir oranda temsil olunmaya devam edilmelidir (Çavuş, 1988; Hafız, 1989; Bahtiyar, 1996; Tatarlı, 1997; Süleymanoğlu, 1997; İsen, 1997; Çavuşev, 2000).

Yunanistan'da Türk çocuk edebiyatı bu ülkedeki Türk edebiyatının bir alt kolu olduğu için ona paralel bir gelişme çizgisinden söz edilebilir. Ama Yunanistan'da özellikle sosyalist ülkelerdeki çocuk edebiyatına verilen önemden, dolayısıyla da çocuk edebiyatının, edebiyatın öteki alanlarından daha ileri oluşundan söz edilemez. Aslında basın yayın tarihimiz açısından önemli bir merkez olan Selanik Türkçe çocuk dergiciliği açısından da oldukça önemli bir şehirdir. 1.896 yılında yanına hayatına başlayan ilk çocuk dergilerinden biri *Çocuklara Reliber*. burada yayınlanmaya başlanmıştır. Ama bu gelenek bölgenin Osmanlı Devleti'nin

elinden çıkmasından sonra sürdürülemedi. Bölge Yunanistan'ın parçası haline geldikten sonra Türklerin yoğun olarak yaşadıkları Batı Trakya'da çocuklara yönelik yayın organlarının ilki, Batı Trakya dergisinin 1961 yılından itibaren bir sayfasının *Aliş* adıyla çocuklara tahsis ile başlar. Daha ciddi ikinci adım ise 1962 yılında Gümülçine'de çıkarılan ve on üç sayı devam eden müstakil *Aliş* çocuk dergisidir. Batı Trakyalı öğretmenlerce çıkarılan *Birlik* ve *Öğretmen* dergileri de çocuklara yönelik sayfalar hazırlamışlardır. Daha sonraki yıllarda *Öğretmen* dergisi tarafından yayınlanan *Öğrenci* adlı dergi, Batı Trakyalı çocukların bir anlamda ikinci müstakil dergisi olmaktadır. Daha sonra şimdi de yayını sürdürülen *Arkadaş Çocuk* dergisi yayına başlar. Bu dergi, Türkçe kitaplara kolay ulaşılamayan bir ortamda hem bir eğitim materyali hem de edebiyata ilgi duyan genç neslin ürünlerini değerlendiren bir fidanlık görevi görmektedir. Bunlara ek olarak *Azınlık Postası'nın Çocuklar İçin* ve *Çocuk Yaprağı* adlı ekleri ile Akın gazetesinin *Çocuk* ve *Mizah* adlı ekleri yine Yunanistan'da çocuklara yönelik yayınlar olarak dikkat çekmektedir (*Sağlam, 1990*). Bunlara ek olarak *Gündem* gazetesinin ayda bir yayınlanan sekiz sayfalık "*Boncuk*" ekinde de söz etmek gerekir. Kapakla birlikte sekiz sayfalık bir dergi olan *Boncuk'ta* başta Türkiye'den olmak üzere Balkanlardaki diğer Türk şairlerinin ürünlerine ve Batı Trakya Türk çocuklarının (ilkokul) yaptıkları resimlere de yer verilmektedir

Daha önce de vurgulandığı gibi Yunanistan'da üretilen Türk çocuk şiiri konuca bölgenin diğer ülkelerinden farklıdır; mesela diğer bölge ülkelerinin edebiyatlarında siyasi yapıları gereği hiçbir zaman yer almayan dini şiirlerle bölgede Türklere yapılan baskılar, Yunanistan Türk çocuk şiirinde ağırlıklı olarak yer tutar. Türk halkının kahramanlarına bu arada hemşehrileri olmaları dolayısıyla modem Türkiye'nin kurucusu M. Kemal Atatürk'e de Batı Trakya Türk şiirinde yer verilir. Dikkate alınması gereken bir başka nokta

ise bütün Balkanlar'daki Türk edebiyatında olduğu gibi Batı Trakya Türklerinin edebiyatında da asıl yükü sırtlarında taşıyanlar öğretmenlerdir. Bir azınlık hali içinde toplum adına karanlıkları kurcalayan ve bu uğurda sayısız sıkıntılara katlanma bahasına Türkçe'nin ses bayrağını gururla taşıyan bu kahramanlar ne kadar yüceltilse azdır.

İşte bu konumdaki öğretmen şairlerden biri olan Asım Haliloğlu (1923-1980), Batı Trakya'da çocuklara yönelik ilk dikkate değer ürünleri sunan kişi olarak karşımıza çıkar. Bir süre ilköğretim öğretmeni yaptıktan sonra *Akın* gazetesini çıkarmaya başladı ve bu gazetede çocuklar için özel bir köşe oluşturarak yıllarca çocuklara yönelik ürünler yayınladı. Uzun yıllara yayılan bu yayın faaliyeti sırasında Haliloğlu, Batı Trakyalı Türk çocuklarına zaman zaman güzel lirik örnekler, zaman zaman da eğitimciliğinin ağır bastığı didaktik örnekler sundu. Bazan onu bir masalı manzum olarak anlatırken bazan da Nasrettin Hoca fıkralarını şiirleştirirken görürüz. Eğitimci tarafım fablı andıran örneklerle sergiler.

Batı Trakya Türk şiirinin en üretken isimlerinden biri olan Ali Rıza Saraçoğlu (1938-1994), çocuklara yönelik olarak da çok sayıda örnek yayınlamıştır. Bu şiirler, sayıları gibi konuları halamından da çeşitlidir: Manzum masal, destan ve hikâyeler, Türk tarihi ile ilgili çok değişik konular, dini şiirler, doğa güzellikleri, kısacası çocuk edebiyatı ile ilgili hemen her konuda yazılmış çok sayıda örnek onun şiir konularıdır.

Yunanistan'da yaşayan Türklerin çocuk edebiyatı alanında öne çıkan isimlerinden biri de Hüseyin Alibabaoğlu'dur (1936). O da çocuk dünyasının çok farklı beklentilerine şiirleriyle karşılık verme çabasıdadır.

Bu edebiyat çerçevesinde yaptığı öncü çalışmalar ve hikayeleriyle dikkat çeken bir isim olan öğretmen sanatçı Rahmi Ali (1941), çocuk şiiri alanında da dikkate değer örnekler sunmuştur. Gerçekçi bir yaklaşımla ele aldığı konularda bölgenin sıkıntıları dile getirilmiştir.

Mustafa Tahsin (1942), Naim Kazım (1945), Refika Nazım (1947), Mazlum Hüseyin (1947) ve Kadir Ali (1939), büyüklere yönelik yazdıkları yanında çocuk dünyasını da şiirleriyle zenginleştiren Batı Trakyalı şairler arasındadırlar (*Sağlam, 1990*).

Mehmet Niyazi (1878-1931) ile erken sayılabücek bir dönemde Romanya topraklarında ilk ürünlerini veren Türk çocuk edebiyatı, benzer konumdaki ülkeler gibi yoğun aydın göçleri yüzünden Romanya'da da bu konumuna süreklilik kazandıramamıştır. Mehmet Niyazi, Kosova'da Hacı Ömer Lütfî gibi erken dönem Osmanlı çocuk edebiyatının Romanya'da bir yansımasıdır. Daha sonra İsmail Ziyaeddin (1912-1966), Emel Emin (1938), Acemin Baubec (1939), Romanya'da Türk çocuk edebiyatının temsilcileri oldular. Aslında sayının bu kadar az olmasının en önemli sebebi Romanya'da Tatar Türklerinin eserlerini Tatarca kaleme almış olmalarıdır. Burada ya sadece Türkiye Türkçesi ile çocuk şiiri yazarlardan ya da Tatar Türkçesi ile birlikte Türkiye Türkçesi de kullanan çocuk edebiyatı temsilcilerinden söz edilmiştir (*Horata, 1999*).

Genel anlamda Balkan tanımı içinde yer alıramakla birlikte Batı Türklüğünün bir parçası oldukları için Gagavuz çocuk edebiyatını da bu yazı çerçevesinde değerlendirmek istedim. Gagavuzlar Türk dünyasının batı ucunda Ortodoks Hristiyanlığa bağlı bir topluluk. XX. yüzyıl ortalarına kadar yazılı bir edebiyatları bulunmayan Gagavuzlar, 1957 yılında ilk alfabelerine ve yazılı kaynaklara kavuştular. Gagavuzca Türkçe'nin Oğuzca grubunun en küçük koludur. Fakat bu kol, bölgede Slav dillerinin etkisi altında kalarak söz diziminde değişimlere uğramıştır. Şimdi konuşma dili ağırlıklı bir yazı dili oluşturulmaya çalışılıyorsa da bu yanlış görüp Türkiye Türkçesi eksenli bir kabul de aydınlar arasında yayılmaktadır. Gagavuzların büyük bölümü Moldavya'da (% 78) Komrat ve çevresinde yaşamaktadırlar.

Gagavuzlar'da da çocuk şiiri edebiyatın en önde gelen kollarından birini oluşturmaktadır. Böyle bir gelişmenin sebebi aşağı yukarı diğer eski sosyalist ülkelerle aynıdır. 1990 yılında bir süre çıkan *Kırlangıç*, *Sabaa Yıldızı* ve *Güneşçik* çocuklara yönelik yayın organlarıdır. Mihail Çakır (1861-1938), Nikolay Petroviç Arabacı (1893-1960), Nikoloay Georgieviç Tanasoğlu (1895-1970), Dimitri Karaçoban (1033-1986), Diyonis Tanasoğlu (1922), Nikolay Babaoğlu (1928), Mina Kösa (1933), Gavril Gaydarcı (1938), Stepan Kuroğlu (1940), Vasi Filioğlu (1949), Stepan Bulgar (1953), Todur Marinoğlu (1955), Petri Gagavuz Çebotar (1957), Todor Zanet (1958), Petri Yalinci (1964) ve Tudorka Arnaut (1970) ülkedeki edebi hayatın olduğu gibi çocuk edebiyatının da önde gelen isimleridir (*Argunşah, 1996; Özkan, 1999; Baymak, 2000*).

SONUÇ

İfade edilmeye çalışıldığı gibi Balkanlar'da Türk edebiyatı ve onun çok önemli bir kolu olan Türk çocuk şiiri, ülkeden ülkeye değişen bir takım imkânlarla ve imkânsızlıklara sahiptir. Nicelik ve nitelik açısından en iyi şartlara Makedonya sahiptir. Bunu sırasıyla Kosova, Yunanistan, Gagavuzlar, Bulgaristan ve Romanya izlemektedir. Ama üzerinde durulması gereken asıl nokta Osmanlı Devleti'nin bölgeden çekilişinden sonra Türkçe, her türlü baskıya direnerek Balkanlar'da yaşamaya, sadece konuşma dili olarak değil, yazı dili olarak da yaşamaya, dahası edebî eserler vermeye devam etmiş olmasıdır. Bu noktada da asıl sıkıntı göç hadisesidir. Zaten az sayıda ve zor yetişen Türk şair ve yazarlar bir süre sonra Anavatana göç edince her şey ortada kalmaktadır. Son yıllarda başka Türk bölgelerinden olduğu gibi Balkanlardan da ülkemize öğrenci getirilmesi edebiyat alanında da yeni soluklanmalara fırsat verecektir.

KAYNAKLAR

- ARGUNŞAH, Mustafa (1996), **Çağdaş Gagavuz Şiiri**, Türk Dili, S.531
- BAHTİYAR, Niyazi Hüseyin (1996), **Çağdaş Rodop Türk Şairlerinden Esintiler**. Ankara.
- BAYMAK, Osman (2000), Gagavuz Çağdaş Şiiri Antolojisi, Ankara.
- ÇAVUŞ, Mehmet (1988), **20. Yüzyıl Bulgaristan Türkleri Şiiri**, İstanbul.
- ÇAVUŞEV, İsmail, A. (2000), **Bulgaristan Türklerinde Çocuk Şiiri, Türk Dünyası Araştırmaları**, S,127 s. 193-212.
- ENGÜLLÜ, Suat (1997), **Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (Yugoslavya ve Makedonya Türk Edebiyatı)**, c. 7, Ankara.
- HORATA, Osman (1999), **Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (Romanya ve Gagavuz Türk Edebiyatı)**, c. 12, Ankara.
- İSEN, Mustafa (1997), **Ötelerden Bir Ses, Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Ankara.
- İSEN, Reyhan-İSEN, Mustafa (1983), **Yugoslavya Türk Çocuk Şiirinden Seçmeler**, Ankara.
- NİMETULLAH, Hafız (1973) **Yugoslavya'da Türk Edebiyatı, Çevren**, 1/1, Priştine.
- NİMETULLAH, Hafız (1989), **Bulgaristan'da Çağdaş Türk Edebiyatı, c. 3**, Ankara.
- NİMETULLAH, Hafız, **Yugoslavya'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi**, 2 C., Ankara, 1989
- ÖĞÜZKAN, A. Ferhan (1977), **Çocuk Edebiyatı**, Ankara
- ÖZKAN, Nevzat (1999), **Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (Romanya ve Gagavuz Türk Edebiyatı)**, c. 12, Ankara,
- ÖZTUNA, Yılmaz (1990), **Rumelini Kaybımız**, İstanbul, s. 198.
- SAĞLAM, Feyyaz (1990-1995), **Batı Trakya/Yunanistan'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi**, Ankara-İzmir.
- SAĞLAM, Feyyaz (1990), **Batı Trakya Türkleri Çocuk Edebiyatı**, İstanbul.
- SAĞLAM, Feyyaz (1997), **Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, (Batı Trakya ve Kıbrıs Türk Edebiyatı)**, c.9, Ankara.
- SÜLEYMANOĞLU, Hayriye (1997), **Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, (Bulgaristan Türk Edebiyatı)**, c.8, Ankara.
- TATARLI, İbrahim (1995), **Bulgaristan Türk Edebiyatının Bazı Kuramsal ve Pratik Sorunları Üstüne, Balkanlarda Türk Kültürü**, S. 15-16.
- YUSUF, Süreyya. (1976), **Yugoslavya Türk Şiiri**, Priştine.

TURKISH CHILDREN'S POETRY IN THE BALKANS

Prof. Dr. Mustafa İSEN

Başkent University Faculty of Science and Arts

ABSTRACT

Being in peninsula that is situated in the southeast of Europe, the Balkans is one of the regions in which different ethnic and religions communities have lived together since the early times in history. This region is one of the places that was chosen by Turks as a place to live starting from the 5th century. Even though, the pre-Ottoman dimension of these relations was not permanent, after 1354, the part that began with the Ottoman Tule, mentioned above, lasted for 500 years. There is no doubt that the administration, economy, culture, art and science of the region was affected by the Ottoman role which lasted for a long time in the region. In the contemporary life of the region, not only the Turkish existence, but also their activities are still present. One of the most important of these activity fields is the existing Turkish language and literature, in this research study, information about Turkish Children's Poetry, the most remarkable branch of existing Turkish Literature in the region, is going to be given. In the contemporary period, a live children's poetry is still present in Macedonia, Bulgaria, Kosovo, Greece and among Gagavuz Turks, although there are differences in the quantity as well as quality.

Key Words:

The Balkans, Turkish Language in the Balkans, Turkish Children's Poetry in the Balkans, Children's Poetry

ТУРЕЦКАЯ ДЕТСКАЯ ПОЭЗИЯ НА БАЛКАНАХ

Проф. д-р Мустафа ИСЕН
Башкентский Университет,
Факультет естественных и гуманитарных наук

РЕЗЮМЕ

Балканский полуостров, который находится в юго-восточной Европе, начиная с ранних периодов истории, всегда был одним из регионов, где одновременно проживали различные этнические и религиозные группы. Этот регион с V-го века стал одним из регионов расселения турков. Эти отношения в культурном плане хоть и не были столь длительными в доосманский период, начиная с 1354 года, этот этап османского правления продолжался приблизительно 500 лет. Несомненно столь длительное османское управление в регионе не могло не оставить своих следов в управлении, экономике, культуре, искусстве и науке. На сегодняшний день в регионе продолжают существовать турецкие общины и их деятельность продолжается. Одна из важных сфер этой деятельности – это турецкий язык и литература. Предмет данной работы – турецкая детская поэзия, которая является одним из самых важнейших видов живущей в регионе турецкой литературы. Вместе с разницей в качестве и количестве живая детская литература продолжает существовать и по сей день в Македонии, Болгарии, Косово, Греции, Румынии и среди гагаузов.

Ключевые слова:

Балканы, Турецкий язык на Балканах, Турецкая детская поэзия на Балканах, Детская поэзия

